

Home / Archives / ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 (2022): เมษายน 2565 / บทความวิจัย

ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

PDF

เผยแพร่แล้ว: เม.ย. 20, 2022

คำสำคัญ:
นโยบาย, การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน, ผู้สูงอายุ

พระครูวินัยธรรมคุณวินัย สารโก (เพชรตาว)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ไพรัตน์ อิมหา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เดโช แขน้ำแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 21 คน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง จำนวน 970 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และเมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 276 คน ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่านโยบายการศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ฯ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก (= 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (= 3.85) รองลงมา คือ ด้านจิตใจ (= 3.77) ส่วนด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (= 3.46) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย คือ ส่งเสริมการดูแลสุขภาพใจใส่เรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ คือ ส่งเสริมการรับรู้ถึงความรู้สึกเชิงบวกที่ผู้สูงอายุควรมี ด้านการมีส่วนร่วม

ข้อมูลวารสาร

Approved by TCI during 2020 - 2024

Indexed in TCI

Impact Factor: 0.128

บรรณาธิการ : พระครูอุฎตสุตาสังการ, สก.,ดส.

เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร

ISSN : 2586-923X (Print)
ISSN : 2630-0362 (Online)

Language

ภาษาไทย

ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุ
ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

A STUDY OF POLICY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE
ELDERLY QUALITY IN THE AREA OF THA YANG SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, THUNG YAI DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท (เพชรถาวร)

Phrakhruwinaithornsupawat Saratho (Petchthaworn)

ไพรัตน์ ฉิมหาด

Pairat Chimhad

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Rajabhat University Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: phrakhru_w01@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 21 คน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลฯ จำนวน 970 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 276 คน ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นโยบาย

* Received January 27, 2022; Revised February 20, 2022; Accepted April 7, 2022

การศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ฯ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.85$) รองลงมา คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.77$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.46$) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย คือ ส่งเสริมการดูแลเอาใจใส่เรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ คือ ส่งเสริมการรับรู้ทางความรู้สึกเชิงบวกที่ผู้สูงอายุควรมี ด้านการมีส่วนร่วม คือ สร้างสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด ชุมชน และ ด้านสภาวะแวดล้อม คือ การสร้างชุมชนให้เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุฯ พบว่า ควรส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุในวัดโดยชุมชนตนเอง เป็นต้น

คำสำคัญ : นโยบาย, การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this thesis are as follows; 1) To study policy for sustainable development of the elderly quality in the area of Tha Yang sub-district administrative organization, Thung Yai district, Nakhon Si Thammarat province. 2) To study the sustainable quality of life of the elderly in the area of Tha Yang sub-district administrative organization Thung Yai district Nakhon Si Thammarat province. The researcher used mixed-method research. The questionnaire tool was used with 4 groups of 21 key informants. The population used in this research was 970 elderly people in the sub-district administrative organization. sample size according to Krejcie and Morgan's table and got a sample of 276 persons. The results showed that; Policy for sustainable development of the elderly quality in the area of Tha Yang sub-district administrative organization, Thung Yai district, Nakhon Si Thammarat province, it was found that ; by including all 4 aspects, was at a high level ($\bar{X} = 3.72$) when considering each aspect found that the aspect of physical was at the highest level ($\bar{X} = 3.85$), followed by the aspect of spirit ($\bar{X} = 3.77$) and the aspect of participation was the lowest mean ($\bar{X} = 3.46$). The policy for sustainable development of the elderly quality in the area of Tha Yang sub-district administrative organization, Thung Yai district, Nakhon Si Thammarat province. The physical aspect is to promote the care and attention of physical health. The

mental aspect is to promote the perception of positive feelings that the elderly should have and on the aspect of participation is to build relationships between houses, temples and communities, and on the aspect of environment, which is building a community suitable for the elderly and service for the elderly in the temple by the community itself, etc. and the recommendations of policy for sustainable development of the elderly quality i.e. there should promote elderly service center in the temple by the community itself, etc.

Keyword: Policy, Sustainable Quality of Life Development, The Elderly

บทนำ

พระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในโอกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.) และ เจ้าหน้าที่ ที่เข้าเฝ้าถวายรายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยความว่า “การดำเนินงานการพัฒนาแต่ก่อนใช้วัดด้วยสายตาบ้าง เผล่ไปตามความคิดเห็นที่ไม่เป็นเชิงสถิติบ้าง ทำไปเรื่อย ๆ บ้าง แต่ตอนนี้ราชการมีการสำรวจข้อมูล (จปฐ.) เป็นข้อมูลที่คิดว่าในขณะนี้ดีที่สุดแล้ว ดีในการเป็นฐานให้เริ่มต้น แก้ไขปัญหา เป็นข้อมูลที่ง่าย ดูง่ายและเห็นด้วยที่มีการสำรวจข้อมูล (จปฐ.) มีการวัดเพื่อให้พบปัญหาซึ่งเมื่อรู้ปัญหาแล้วจะได้มีการแก้ไขปัญหาสำหรับการวัดนั้น จะตรงหรือไม่ตรง แน่แน่นอนต้องมีการผิดพลาดบ้างก็ไม่น่าจะเป็นปัญหาใหญ่ขอให้สิ่งที่จะช่วยชี้ให้ฝ่ายรัฐบาลเข้าไปหาชาวบ้านได้ทราบปัญหาของชาวบ้านบ้างเมื่อเราทำจริงสำรวจจริงจะทำให้พบกับบุคคลที่ควรสงเคราะห์หรือทำให้พบปัญหาและเมื่อพบปัญหาแล้วจะแก้ไขอย่างไรเป็นสิ่งที่ตามมาหลักการพัฒนาที่ควรคำนึงถึงคือช่วยเขาเพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้ การให้คำแนะนำเพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ” (กรมการพัฒนาชุมชน, 2558)

นโยบายและกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาประเทศ (ประกาศกระทรวงมหาดไทย, 2501) ก่อให้เกิดแนวคิดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2537 ความว่า “ถ้าหากประชาชนในประเทศใดมีความสุข มีความอยู่เย็นเป็นสุข คือ มีความเป็นอยู่ที่สบาย ก็หมายความว่า ประเทศนั้นมีความมั่นคง ภูมิภาคไหนมีประเทศที่มีความมั่นคงอย่างนี้ เป็นภูมิภาค ที่มีกำลังแข็งแรง” เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าเป้าหมายสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการที่จะรู้ว่าคนไทยส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่จำเป็นต้องมีการวัด ที่เป็นรูปธรรมซึ่งขณะนี้ประเทศไทยมีเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่เรียกว่าความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)

ทำให้ประชาชนสามารถทราบได้ด้วยตนเองว่าในขณะที่คุณภาพชีวิตของตนเองครอบครัวรวมไปถึงหมู่บ้านอยู่ในระดับใด มีปัญหาที่จะต้องแก้ไขเรื่องใดบ้าง เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองครอบครัวและสังคมอันเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาชนบทของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจด้านการมีส่วนร่วม และด้านสภาวะแวดล้อม ทำให้ผู้สูงอายุในตำบลท่ายางมีคุณภาพชีวิตที่ดี และใช้ชีวิตในช่วงผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ตามลักษณะการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่มีเนื้อหาตรงและสอดคล้องกับผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองไปยังประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม รวมจำนวน 21 คน ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์จำแนกออกเป็น 3 ตอน รวบรวมข้อมูลจาก การลงพื้นที่ภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 970 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 276 คน แบบสอบถามแบบ (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 276 ชุด ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ข้างต้น รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้วผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ

ผลการวิจัย

การศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดย ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด $\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.91$ รองลงมา คือ ด้านจิตใจ $\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.83$ ส่วนด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{X} = 3.46$, $SD = 0.68$ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย ($\bar{X} = 3.89$) 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย ($\bar{X} = 3.79$) 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสภาวะแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย ($\bar{X} = 3.91$)

นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ ด้านร่างกาย (Physical Policy) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนของพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ นโยบายการดูแลเอาใจใส่เรื่องของสุขภาพทางด้านร่างกาย มีการบริโภคอาหารอย่างถูกสุขอนามัยและรับประทานอาหารที่ดี ทั้งนี้ จากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า สุขภาพ

ทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ แข็งแรงดี ทั้งนี้นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ ด้านร่างกายนั้น ได้แก่ 1) นโยบายส่งเสริมการดูแลสุขภาพใจเสรีของสุขภาพทางด้านร่างกาย และ 2) นโยบายส่งเสริมให้มีการบริโภคอาหารอย่างถูกสุขอนามัย และรับประทานอาหารที่ดี สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1 ว่า..... “โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ทาง อบต.ท่ายาง ได้มีการสำรวจคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ โดยมีทางกลุ่ม อสม. ประจำตำบลสำรวจบ้าง มีแพทย์ประจำตำบลเป็นผู้สำรวจบ้าง (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2564) และผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2 ว่า ในการสำรวจคุณภาพชีวิต ด้านร่างกายของผู้สูงอายุในเขตตำบลท่ายางโดยส่วนใหญ่แล้ว จะพบว่า ผู้สูงอายุในตำบลท่ายางนั้น มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ดี อาจจะมีบ้าง บางคนที่มีโรคประจำตัว ตามประสาของคนแก่ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2564) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีแผนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทางด้านจิตใจซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า ส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุจะมีความสุขทุกครั้งกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งใหญ่ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วม มันทำให้เราเห็นภาพที่ผู้สูงอายุในเขตตำบลทุ่งใหญ่นั้นแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีความสุข จากรอยยิ้ม เสียงหัวเราะ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2564) และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4 กล่าวนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุฯ ด้านการมีส่วนร่วม (Participation Policy) นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่า.. ตามนโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีหลายโครงการที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตแห่งการมีส่วนร่วมกันของคนในตำบล หลาย ๆ เรื่องต้องยอมรับว่าผู้สูงอายุนั้นมีบทบาททางสังคมในตำบลเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยเมื่อผู้สูงอายุพูด หรือทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า การให้ความร่วมมือของคนในตำบลจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4, 2564)

อภิปรายผล

การศึกษาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดย ($\bar{X}$ =

3.72, SD = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด $\bar{X} = 3.85$, SD = 0.91 รองลงมา คือ ด้านจิตใจ $\bar{X} = 3.77$, SD = 0.83 ส่วน ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{X} = 3.46$, SD = 0.68 2) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดย $\bar{X} = 3.89$, SD = 0.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อบอุ่น ทำอย่างได้จัดกิจกรรมให้ท่านมีสุขภาพร่างกายที่เหมาะสม สมบูรณ์ แข็งแรงหรือไม่ $\bar{X} = 4.16$, SD = 0.81 รองลงมาคือ ท่านตระหนักถึงเรื่องสุขภาพกาย ตามที่ อบอุ่น ทำอย่างได้จัดกิจกรรมให้แก่ท่านหรือไม่ $\bar{X} = 4.11$, SD = 0.68 และ ท่านคิดว่าสุขภาพกายที่ดีสามารถช่วยให้ท่านอยู่ร่วมกับผู้อื่นในตำบลท่ายางได้ดีหรือไม่ $\bar{X} = 3.73$, SD = 0.67 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.97$, SD = 0.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อบอุ่น ทำอย่างได้จัดกิจกรรมที่ทำให้ท่านสามารถระงับอารมณ์โกรธได้หรือไม่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด $\bar{X} = 4.32$, SD = 0.86 รองลงมาคือ กิจกรรมที่ อบอุ่น ทำอย่างได้จัดให้ ทำให้ท่านสามารถเข้าใจถึงอารมณ์โกรธได้หรือไม่ $\bar{X} = 4.01$, SD = 0.91 และ ท่านคิดว่าการระงับอารมณ์โกรธเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{X} = 3.70$, SD = 0.72 การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย $\bar{X} = 3.79$, SD = 0.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เมื่อท่านร่วมมือกับผู้อื่นแล้วนั้น หากมีสิ่งที่ทำให้ท่านรู้สึกไม่พอใจ ท่านสามารถใช้ปัญญาเพื่อหาทางออกอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ ได้หรือไม่ $\bar{X} = 3.89$, SD = 0.90 รองลงมาคือ ท่านสามารถให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางอบอุ่น ทำอย่างได้กำหนดให้ท่านทำได้หรือไม่ $\bar{X} = 3.88$, SD = 0.92 และ ท่านคิดว่าความร่วมมือคือสิ่งที่ทำให้ท่านเกิดปัญหาได้หรือไม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด $\bar{X} = 3.65$, SD = 0.94 การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านสภาวะแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากโดย $\bar{X} = 3.91$, SD = 0.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ท่านคิดสภาพแวดล้อมที่ท่านอาศัยอยู่นั้น เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตในช่วงวัยของท่านหรือไม่ $\bar{X} = 3.93$, SD = 0.81 รองลงมาคือ ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ในปัจจุบันตรงตามนโยบายที่ทาง อบอุ่น ทำอย่างได้กำหนดไว้หรือไม่ $\bar{X} = 3.90$, SD = 0.82 และ ท่านคิดว่านโยบายด้านสภาพแวดล้อมให้ท่านมีชีวิตอย่างมีความสุขในชุมชนได้หรือไม่ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด $\bar{X} = 3.76$, SD = 0.80 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนนีพิทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่

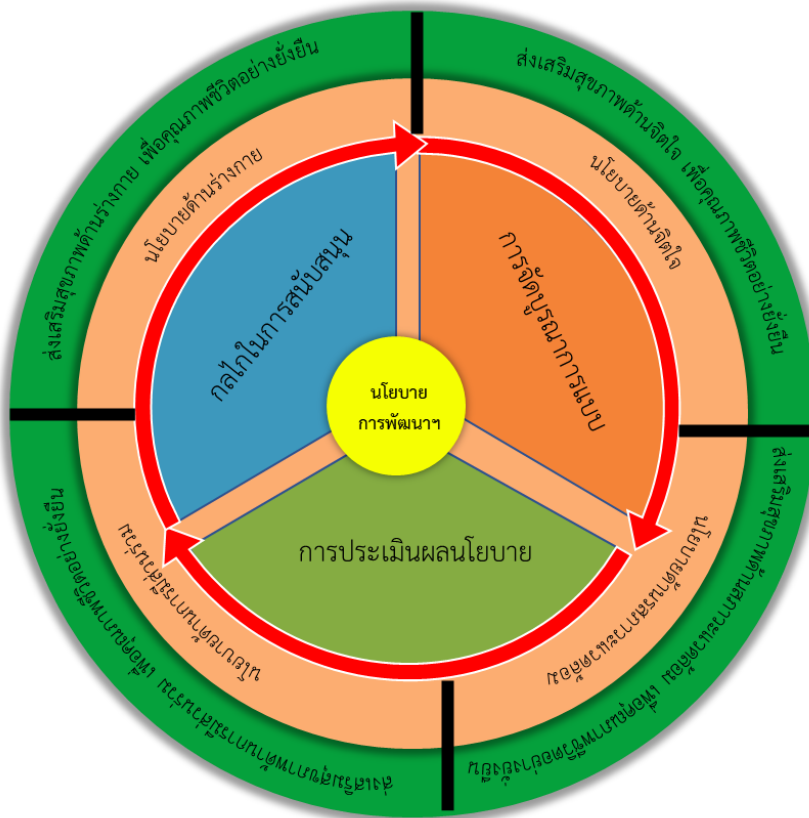
(ร้อยละ 65.9) เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 67.4 ปี กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมเชิงสังคม (ประชุมประจำเดือน กิจกรรมในวันสำคัญ) และกิจกรรมเชิงสุขภาพ (การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย การเยี่ยมบ้าน) ผลการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ สมาชิก เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.2) มีความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก (ชนนิจพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ, 2557) และ อรุณี สุวรรณชาติ ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น มีกิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จำนวน 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่สมาชิก 2) กิจกรรมเยี่ยมเยียนสมาชิกที่เจ็บป่วย 3) กิจกรรมออกกำลังกาย 4) กิจกรรมการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก 5) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ 6) กิจกรรม (อรุณี สุวรรณชาติ, 2557)

อีกทั้ง ธนายุส ธนธิตี และกนิษฐา จำารุณสวัสดิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเป็นโรคความดันโลหิตสูง มากเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 69.00) รองลงมาคือ โรคปวดเมื่อย/ปวดหลัง/ปวดเอว (ร้อยละ 45.20) ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับชมรมผู้สูงอายุ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 ถึงมกราคม 2556 จำนวน 4 ครั้ง รวม 12 ชั่วโมง ผลการวิเคราะห์แนวโน้มภาวะความเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีวิเคราะห์อนุกรมเวลาแบบกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Method) ประเมินการได้ว่าในเดือนมกราคม 2557 มีแนวโน้มลดลงซึ่งน้อยกว่าเดือนมกราคม 2556 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และผลการวิเคราะห์ค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัวและขณะหัวใจคลายตัวของผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงเรื้อรัง ใน 6 เดือน ต่อมา พบว่า มีค่าความดันโลหิตลดลงกว่าก่อนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น การพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่มีประสิทธิผลนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องส่งเสริมความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตนเองด้านต่างๆ และจะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับผู้สูงอายุด้วย จึงทำให้ผู้สูงอายุมีการพัฒนาสุขภาพที่ดีได้อย่างยั่งยืน (ธนายุส ธนธิตี และ กนิษฐา จำารุณสวัสดิ์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนนั้นต้องมีการเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจ

ร่วมกันเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย สภาวะด้านจิตใจ ส่งเสริมคุณลักษณะสภาพแวดล้อมอย่างสมบูรณ์ และสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ผู้สูงอายุ อีกทั้ง ต้องมีกลไกในการสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติ จัดบูรณาการแบบต้นน้ำ - กลางน้ำ - ปลายน้ำ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผลนโยบายที่นำมาเป็นแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 1) จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 55.5 และเป็นเพศหญิง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 44.5 2) จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า มีอายุ 66 - 70 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.16 รองลงมา มีอายุ 60 - 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.64 มีอายุ 71 - 79 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.83 และ มีอายุ 80 ปี ขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ

21.37 3) จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 65.94 รองลงมา มีรายได้ต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.48 มีรายได้ต่อเดือน 10,000 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.86 และ มีรายได้ต่อเดือน 1,5000 บาทขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.72 4) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 276 คน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 69.56 รองลงมา มีระดับการศึกษาในชั้น มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 24.28 มีระดับการศึกษาใน ชั้นอนุปริญา คิดเป็นร้อยละ 5.44 และ มีระดับการศึกษาในชั้น ปริญญาตรี/หรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.72 การศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านร่างกาย จาก คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลท่ายางฯ ส่วนใหญ่แล้วจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี อาจจะมีปัญหาในเรื่องของโรคประจำตัวบ้าง แต่ก็ยังเป็นปกติที่ร่างกายต้องมีความเสื่อมสภาพไปเป็นธรรมดา ซึ่งทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็น อุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลท่ายาง และมีอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อส.ม.) อีกทั้งยังมีแพทย์ประจำตำบลที่คอยสำรวจและช่วยเหลือผู้สูงอายุในตำบลเรื่องของคุณภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอ นโยบายการเสริมสร้างให้เกิดทัศนคติเชิงบวกแก่ผู้สูงอายุ เช่น การรับรู้ถึงคุณสมบัติที่ดีในด้านต่าง ๆ ของตนเอง มีความภาคภูมิใจในชีวิตของตนเอง มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตในช่วงอายุที่สูงวัยอย่างมีความสุข และความสามารถที่จะรับมือและกำจัดความเครียด อาการซึมเศร้า ภาวะความไม่มั่นใจในตนเอง เป็นต้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเนื่องจากสังคมในปัจจุบันสังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมที่ก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุแล้วนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักถึงคุณภาพของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยศึกษาบริบท ความต้องการ และสิ่งจำเป็นต่อผู้สูงอายุ ไม่ใช่แค่เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเข้าใจและพัฒนานโยบายเพื่อผู้สูงอายุด้วย ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นควรทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุให้สามารถที่จะดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ดีและมีความสุขทั้งกาย และใจ

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2558). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตตามความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนตำบลเจ้าวัดอำเภอบ้านไร่จังหวัดอุทัยธานี. การบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 7(18), 25 - 34.

- ชนนิจพัทธ์ ประเสริฐพรรณ และคณะ. (2557). กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง. งามาธิบดีพยาบาลสาร, 20(3), 388 - 400.
- ธนายุส ธนธิตี และ กนิษฐา จำารุญสวัสดิ์. (2558). การพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 35(3), 57 - 58.
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย. (2501). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 75 ตอนที่ 18 (ก) 1 มีนาคม 2501.
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1. (18 มีนาคม 2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในตำบลท่ายางฯ. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (15 มีนาคม 2564). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนของผู้สูงอายุในตำบลท่ายาง. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (20 มีนาคม 2564). นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 4. (17 มีนาคม 2564). นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ของผู้สูงอายุในตำบลท่ายางฯ. (พระครูวินัยธรศุภวัฒน์ สารโท, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2560). รายงานความคืบหน้าของคณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา เรื่อง การขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิรูปประเทศสำนักกรรมการธิการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- อรุณี สุวรรณชาติ. (2557). การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.